

دلایل متعارضین

دلایل متعارضین به معنی دو دلیل متنافی به حسب مدلول است.

فهرست مندرجات

- ۱ - تعریف دلایل متعارضین
- ۲ - اقسام تنافی دو دلیل
 - ۲.۱ - تنافی ذاتی
 - ۲.۲ - تنافی عرضی
- ۳ - پانویس
- ۴ - منبع

تعریف دلایل متعارضین

دلایل متعارضین، به دو دلیلی گفته می شود که در ناحیه مدلول تنافی و تکانب دارند، چه این تنافی به صورت **تناقض** باشد و چه به صورت **تضاد**؛ به بیان دیگر، تنافی میان دو دلیل متعارض تنافی میان مدلول آن دو است، به گونه ای که اجتماع آن دو در **حجیت** محال می باشد.

اقسام تنافی دو دلیل

تنافی دو دلیل، گاهی ذاتی است و گاهی عرضی.

← تنافی ذاتی

تنافی ذاتی یا به دلیل **اجتماع نفیضین** است، مثل این که یک دلیل بگوید: **نماز جمعه در عصر غیبت واجب** است و دلیل دیگر بگوید: واجب نیست، و یا به **علت اجتماع ضدین** است، مثل این که یک دلیل می گوید: نماز جمعه در عصر غیبت واجب است، ولی **اجماع** وجود دارد که در ظهر **جمعه** بیش از یک نماز واجب نیست و این **اجماع** سبب تعارض آن دو دلیل می گردد، به گونه ای که هر کدام دیگری را تکذیب می نماید.

← تنافی عرضی

تنافی عرضی در جایی رخ می دهد که دو دلیل از نظر ذاتی با یک دیگر **تعارض** ندارند، بلکه تعارض آنها به واسطه عوامل خارجی است، مانند این که یکی از دو دلیل می گوید: نماز جمعه واجب است و دلیل دیگر می گوید: **نماز ظهر** واجب است، ولی **اجماع** وجود دارد که در ظهر **جمعه** بیش از یک نماز واجب نیست و این **اجماع** سبب تعارض آن دو دلیل می گردد، به گونه ای که هر کدام دیگری را تکذیب می نماید.

[۱] شرح اصول فقه، محمدی، علی، ج ۳، ص ۴۰۵.

[۲] فرآیند الاصول، انصاری، مرتضی بن محمدامین، ج ۳، ص ۴۱۰.

[۳] فرآیند الاصول، انصاری، مرتضی بن محمدامین، ج ۲، ص ۷۵۰.

[۴] فوائد الاصول، نائینی، محمدحسین، ج ۴، ص ۷۰۰.

[۵] اصول الفقه، مظفر، محمد رضا، ج ۲، ص ۱۹۳.

۱. [↑ شرح اصول فقه، محمدی، علی، ج ۳، ص ۴۰۵.](#)
۲. [↑ فراند الاصول، انصاری، مرتضی بن محمد امین، ج ۳، ص ۴۱۰.](#)
۳. [↑ فراند الاصول، انصاری، مرتضی بن محمد امین، ج ۲، ص ۷۵۰.](#)
۴. [↑ فوائد الاصول، نائینی، محمد حسین، ج ۴، ص ۷۰۰.](#)
۵. [↑ اصول الفقه، مظفر، محمد رضا، ج ۲، ص ۱۹۳.](#)

منبع

[فرهنگنامه اصول فقه، تدوین توسط مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی، ص ۴۶۹، برگرفته از مقاله «دلایل متعارضین».](#)

رده‌های این صفحه: [دلله متعارض](#) | [اصول فقه](#) | [تعادل و ترجیح](#) | [تعارض ادله](#)